

Motion till riksdagen 2025/26:3771

av **Malte Tängmark Roos m.fl. (MP)**

En tryggare studietid för studenter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra deltidssjukskrivning för studenter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Arbetsmiljöverket att ta fram tydliga riktlinjer för lärosätenas rehabiliteringsansvar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge nyexaminerade studenter rätt till a-kassa och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studenter som tar ut föräldraledighet ska kunna behålla sina inkomster i nivå med studiemedlet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja tilläggsbidraget för studerande med barn och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för båda studerande föräldrar att få tilläggsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra tillägsslånet tillgängligt för alla studerande föräldrar utan inkomstkrav och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt för studerande föräldrar att överlåta vård av barn till en annan försäkrad person och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge gravida studenter möjlighet att få ersättning när studier inte kan genomföras på grund av exponering för risker vid exempelvis praktik och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra studiemedel SGI-grundande och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte ha något fribelopp på sommaren och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa ålderstaket för att få bostadsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för inneboende att få bostadsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett förhandsbesked om bostadsbidrag från Försäkringskassan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Möjliggör deltidssjukskrivning för studenter

Studenter omfattas idag inte av sjukförsäkringssystemet på samma villkor som förvärvsarbetande. Trots att även studenter kan drabbas av olika sjukdomar, och trots att Folkhälsomyndighetens statistik visar att psykisk ohälsa är vanligare bland studenter än yrkesverksamma i samma ålder, saknar studentgruppen tillgång till flera av de verktyg för rehabilitering som finns i det ordinarie sjukförsäkringssystemet. Möjlighet till deltidssjukskrivning, vilket är centralt för återhämtning och återgång i arbete, är inte tillgängligt för majoriteten av studenterna.

Det finns idag ingen generell möjlighet för studenter att vara sjukskrivna på deltid med bibehållen ersättning. Om en student inte klarar heltidsstudier på grund av sjukdom måste denne antingen vara sjukskriven på heltid och behålla studiemedel men förlora sammanhang och hamna efter i sina studier; inte sjukskriva sig utan istället gå ner i studietakt till exempelvis 50 % och endast få studiemedel för den omfattningen, utan någon kompletterande ersättning för återstående tid; eller helt hoppa av från sina studier, vilket tusentals studenter väljer att göra varje år.

Det är uppenbart att de nuvarande reglerna kring sjukskrivning medför flera negativa konsekvenser för studenter. Begränsad tillgång till deltidssjukskrivning hindrar en gradvis återgång till studier för studenter med nedsatt studieförmåga, vilket kan förlänga sjukdomsperioder och försvåra rehabilitering. Det är också rimligt att anta att psykisk ohälsa bland studenter förstärks av bristen på anpassade skyddsnät. De ekonomiska förutsättningarna för studenter som blir sjuka försämras avsevärt, och trygghetssystemen motsvarar inte de som gäller för lönearbetare. Det är också sannolikt att avsaknaden av möjligheter till deltidssjukskrivning leder till försämrad genomströmning på utbildningarna, särskilt när sjukdom infaller i samband med tentamensperioder, praktik eller obligatoriska moment, vilket kan leda till förlängda studietider eller avhopp.

Frågan om deltidssjukskrivning har utretts vid flera tillfällen. I både SOU 2015:21 Mer trygghet och bättre försäkring och SOU 2018:9 Ökad trygghet för studerande som blir sjuka föreslogs att studenter, i likhet med förvärvsarbetande, bör kunna sjukskrivas i olika nivåer (25 %, 50 %, 75 %, 100 %) med motsvarande ersättning.

Trots detta har inga reformer genomförts. Under tiden fortsätter studenter att stå utanför delar av det generella trygghetssystemet, med ökad ekonomisk utsatthet och risk för försenade eller avbrutna studier som följd. Regeringen behöver lägga fram lagförslag som möjliggör för studenter att vara sjukskrivna på deltid i enlighet med de presenterade utredningarna.

Lärosätenas rehabiliteringsansvar

När anställda blir sjuka har arbetsgivaren ett ansvar för den anställdas rehabilitering och återgång i arbete. Detta ansvar har även lärosäten för sjukskrivna studenter, vilket SOU 2018:9 Ökad trygghet för studenter som blir sjuka konstaterade. Många lärosäten tar dock inte detta ansvar, eftersom de anser det vara för otydligt hur detta rehabiliteringsansvar gäller gentemot sina studenter. Miljöpartiet vill därför att Arbetsmiljöverket ska ges i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för lärosätenas rehabiliteringsansvar gentemot studenterna, på samma sätt som Arbetsmiljöverket har tagit fram riktlinjer för hur arbetsgivares ansvar gentemot anställda ska implementeras.

Rätt till a-kassa

Nyutexaminerade studenter har idag inte rätt till a-kassa vid arbetslöshet, om de inte har arbetat innan eller vid sidan av studierna. Detta skapar en ekonomiskt otrygg situation för studenterna, som behöver ha säkrat en anställning redan innan de har tagit examen för att inte riskera att stå helt utan inkomst när deras rätt till studiemedel upphör. De flesta studenter vill också börja jobba direkt efter examen, men för många innebär det att den sista terminen blir mycket slitsam, eftersom jobbsökandet i de flesta fall ska kombineras med att skriva ett omfattande examensarbete. Denna belastning skapar varken förutsättningar för ett bra avslut på studierna eller en bra start på yrkeslivet, och den begränsade tiden att hitta ett arbete minskar chanserna att den anställningen motsvarar den nyutexaminerades utbildning.

För att studenterna ska kunna fokusera på att avsluta sin utbildning, och därefter hitta ett jobb som motsvarar utbildningen, behöver de marginaler i sitt jobbsökande. Miljöpartiet vill därför att det ska införas en tidsbegränsad rätt till a-kassa för nyutexaminerade studenter som söker jobb.

Ekonomisk trygghet för studerande föräldrar

Studerande föräldrar tillhör en av de ekonomiskt mest utsatta studiegrupperna. Enligt siffror från CSN skulle ca 60% av studerande föräldrar inte klara av en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna pengar. Deras utgifter är höga och de har av förståeliga skäl ofta begränsade möjligheter att arbeta vid sidan av studierna.

Tilläggsbidraget för heltidsstuderande föräldrar med ett barn ligger 2025 på 776 kronor i månaden, och är begränsat till endast en förälder ifall båda studerar. Det är ett lågt tillägg som inte nämnvärt ökar den ekonomiska tryggheten för studerande föräldrar. Ifall studerande föräldrar ska ges goda förutsättningar att klara sig ekonomiskt, och ifall vi vill skapa bättre incitament för föräldrar att vidareutbilda sig eller byta karriär så behöver tilläggsbidraget helt enkelt stärkas. Miljöpartiet vill därför att regeringen tillsätter en utredning med uppdraget att utreda en höjning av tilläggsbidraget för studerande föräldrar med 50% från dagens nivå, och att begränsningen av bidraget till endast en studerande förälder tas bort. Vi uppmanar även regeringen att utreda möjligheten att tilläggslånet görs tillgängligt för alla studerande föräldrar, utan inkomstkrav.

Studerande föräldrar som tar ut föräldraledighet och inte har en sjukpenninggrundande inkomst ifrån tidigare arbete har idag endast rätt till

föräldrapenning på 250 kronor per dag, motsvarande ca 7500 kronor i månaden om de tar ut föräldrapenning sju dagar i veckan. Det är en oerhört låg månadsinkomst för en förälder vilket gör det väldigt svårt för dem att vara föräldralediga. Miljöpartiet vill därför att studerande föräldrar som tar ut föräldraledighet ska kunna behålla sina inkomster på samma nivå som de tar ut studiemedel.

Om ett barns sjukdom skulle innebära försämrade studieresultat har studenter idag möjlighet att efter ansökan till CSN få det använda studiemedlet för perioden avskrivet. Studerande föräldrar har med andra ord en typ av VAB-möjlighet, vilket skapar en viktig nivå av trygghet. Däremot saknar studenter möjlighet att, likt yrkesverksamma, låta en annan försäkrad person vabba i stället för den studerande. Detta kan skapa problem för studenten vid korta VAB-perioder som exempelvis krockar med tentor, eftersom studenten då riskerar att behöva missa obligatoriska moment trots att deras barns sjukdom inte egentligen har påverkat möjligheten att ta till sig kursinnehållet. Genom att ge studerande föräldrar samma möjlighet som yrkesverksamma att överlåta VAB till en annan person skulle situationen för studerande föräldrar i större utsträckning än idag harmoniseras med situationen för förvärvsarbetande föräldrar, och deras möjlighet att genomföra sina studier i full takt hade förbättrats.

Studerande har i dag inte rätt till graviditetspenning, varken för risk eller nedsatt arbetsförmåga. Det betyder att studerande som utsätts för moment inom ramen för sin utbildning som i arbetslivet hade gett rätt till graviditetspenning i dag inte omfattas av något liknande socialförsäkringsskydd. Det skapar en ekonomiskt otrygg situation för de studenter som inte har möjlighet att göra anpassningar i sina studieplaner, utan istället måste hoppa över kursen som innebär ett farligt moment och därmed få ett lägre studiestöd, eller pausa sina studier och ta ut föräldrapenning redan innan de egentligen skulle vilja det. SOU 2023:23 Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida föreslog att gravida studenter ska få rätt att behålla sina ersättningar, exempelvis studiemedel, om de i sina studier behöver ta ledigt för att de inte kan fortsätta studera på grund av att studiemiljön innehåller risker vid graviditeten, och studiemiljön inte kan anpassas och den gravida inte kan omplaceras. Det är ett rimligt förslag som skulle underlätta för den lilla grupp studenter det berör. Sedan utredningen presenterades har regeringen inte gjort någonting. Miljöpartiet anser att förslaget är rimligt och bör genomföras.

Gör studiemedel SGI-grundande

Studiemedel, det vill säga lånet och bidraget från CSN, räknas idag inte som en sjukpenningsgrundande inkomst. Detta är ett av de huvudsakliga sätten som studenter missgynnas i socialförsäkringssystemen och förvärrar problemen som uppstår för studenter i samband med sjukdom och arbetslöshet. Det är inte heller självklart att studiemedel inte ska räknas som en inkomst i och med att studiebidraget, om än inte studielånet, räknas som en inkomst i samband med ansökan om bostadsbidrag. Det rimliga vore att jämställa hela studiemedlet med inkomst och göra det SGI-grundande, och Miljöpartiet vill att regeringen utreder frågan.

Stärk möjligheten att arbeta parallellt med studierna

Drygt 4 av 10 studenter arbetar vid sidan av studierna, eftersom studiemedlet anses för lågt för att klara sig på eller för att öppna dörrar till arbetslivet efter examen. Särskilt vanligt är det att studenter arbetar under sommaren, då de inte får något studiemedel och därför behöver en extra inkomst för att betala mat och hyra.

Det finns en maxgräns för hur mycket en student får tjäna under ett halvår och behålla sitt studiemedel, det så kallade fribeloppet. För en heltidsstuderande med fullt studiemedel är den gränsen ungefär 113 000 kr per halvår under 2025, eller knappt 19 000 kr per månad, enligt CSN. Att det finns en maxgräns är i sig inte problematiskt, eftersom vi inte vill uppmuntra studenter att arbeta mer än vad de klarar av att göra vid sidan av sina studier. Det är dock problematiskt att de inkomster som tjänas in under sommaren räknas in i fribeloppet och alltså påverkar rätten till studiemedel, eftersom de tjänas in under en period då studenterna inte har en inkomst från studiemedel och behöver den extra inkomsten. Ifall en student arbetar mycket under sommaren kan det leda till att hen får ett lägre studiemedel under hösten, eller blir återbetalningsskyldig till CSN i efterhand. 2025 blev 17 142 personer återbetalningsskyldiga på i genomsnitt 27 082 kronor för att ha tjänat över fribeloppet 2023.

Studenter ska ha möjlighet att arbeta på somrarna utan att riskera att få ett lägre studiemedel under terminerna eller bli återbetalningsskyldiga på stora summor långt i efterhand. Att undanta inkomster från de studiefria månaderna från fribeloppet skulle göra det möjligt för studenter att arbeta i den grad de vill utan att det skapar risk för sänkt studiemedel eller återbetalningsskyldighet.

Ett bostadsbidrag som stöttar studenter

Bostadsbidraget kan idag sökas av barnfamiljer och av ungdomar mellan 18 och 29 år. Det finns dock betydligt fler människor i Sverige som har svårt att ha råd att bekosta bostäder i rätt storlek. Höga hyror, framförallt i nyare lägenheter men även i många äldre bestånd, gör det svårt för exempelvis studenter över 30 år att ha råd med goda och tillräckligt stora bostäder. Ålderstaket i bostadsbidraget behöver avskaffas och istället bör rätten till bidraget baseras på den sökandes ekonomiska situation och boendekostnad, precis som för barnfamiljer och ungdomar idag.

Bristen på studentlägenheter och vanliga hyreslägenheter gör att många studenter, framförallt i de större studentstäderna, väljer att hyra in sig som inneboende i ett rum i någon annans lägenhet, ofta till en hög hyra i förhållande till bostadsytan. Som inneboende har man dock ingen rätt att få bostadsbidrag, om man inte har ett barn som bor med en halva tiden eller mer. Detta skapar en orättvis skillnad mellan de studenter som lyckats få en egen lägenhet och de som tvingas hyra ett rum, trots att deras inkomster och boendekostnader ofta är desamma. Även inneboende bör få rätt till bostadsbidrag.

Idag kan bostadsbidrag sökas först efter att hyreskontrakt skrivits och det tar sedan en viss tid innan det börjar betalas ut, vilket skapar osäkerhet för både hyresvärd och hyresgäst om huruvida hyresgästen kommer att ha den extra inkomsten från bostadsbidraget. Detta kan vara särskilt utmanande för studenter som har en förhållandevis låg inkomst från CSN. Genom ett förhandsbesked om bostadsbidrag från Försäkringskassan, där den förmodade hyresgästen i förväg skickat in uppgifter om inkomster och bostadens hyra, vet både hyresgästen och hyresvärden att bidrag kommer att utgå och utbetalningen bör kunna påbörjas tidigare.

Malte Tängmark Roos (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Camilla Hansén (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Ulrika Westerlund (MP)